

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА РОБОТА З ПРОФІЛАКТИКИ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

Нині Україна переживає часи політичної й економічної нестабільності на фоні яких особливої актуальності набуває проблема профілактики домашнього насильства над дітьми. Адже насилля завжди спричиняє серйозний збиток для здоров'я, розвитку і соціалізації дитини; нерідко становить загрозу її життю або навіть призводить смерті. Воно формує соціально дезадаптованих, невпевнених у собі особистостей, неготових до активної суспільно-корисної діяльності й породжує нову жорстокість у різних її проявах. Крім того це явище залишається надзвичайно прихованим у суспільстві й включає різні види поведінки батьків, опікунів чи інших родичів, учителів, вихователів, будь-яких осіб, які є старшими й сильнішими і, як правило, не усвідомлюють всієї шкоди своїх дій.

Проблеми профілактики та подолання наслідків домашнього насильства вивчали суспільні діячі, юристи, психологи, педагоги і соціальні працівники: М. Асанова, К. Бабенко, Т. Василькова, Л. Войтова, І. Грабська, І. Зверева, Т. Журавель, Н. Коробченко, Г. Лактіонова, К. Левченко, Н. Максимова О. Мурашкевич, В. Нікітіна, В. Оржеховська, Н. Осухова, О. Сафронова, О. Сидоренко, О. Черепанова, С. Хлебик та інші.

Проте на сьогодні відсутня чітка концепція ефективної профілактики насильства у підлітковому середовищі, несистематичною є соціальна робота у цьому напрямі, недостатньо розкрито зміст, форми і методи такої роботи. Тому **мета статті** – полягає у теоретичному обґрунтуванні ефективності впливу соціально-педагогічної роботи з профілактики домашнього насильства щодо дітей підліткового віку.

Дослідниця Т. Журавель розглядає профілактику насильства щодо дітей як різновид соціально-педагогічної діяльності, яка здійснюється уповноваженими структурами і спрямований на попередження, усунення та подолання чинників ризику виникнення насильства. Також звертає увагу на раннє виявлення проявів насильства та необхідність організації системи заходів, спрямованих на надання допомоги дитині, яка постраждала від насильства, а також на роботу із агресором з метою недопущення повторних випадків насильства [1, с.199].

Соціально-педагогічна робота з профілактики домашнього насильства щодо дітей підліткового віку має такі форми:

- первинна (як загальна просвіта дітей з цього явища: що воно таке, чому воно є поганим і неприйнятним);
- вторинна (де зафіксовано, чи постерігається домашнє насильство над дітьми, членами родини, домашніми тваринами. Це цілеспрямована робота з окремими групами дорослих і дітей з метою зміни ставлення до поводження з дітьми, формування гуманного ставлення дорослих до дітей, життєвих умінь та навичок у дорослих та дітей, роз'яснення сутності і відповідальності за домашнє насильство над дітьми);
- третинна (з тими, хто постраждав від домашнього насильства з метою навчання самозахисту; з тими, хто здійснює таку дію – як соціальне навчання і контроль, що є умовою збереження сім'ї, залишення батьківських прав тощо).

Сьогодні проблема домашнього насильства залишається достатньо поширеною хоча й прихованою в Україні. Так за офіційними даними у 2017 році було близько 150 тис. таких звернень до органів Національної поліції України, хоча за оцінками дослідників за допомогою зазвичай звертається не більше 10% постраждалих [3, с. 12].

У Законі України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» вказується, що домашнє насильство – це діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання, а також погрози вчинення таких діянь. Стаття 1 цього Закону чітко визначає

чотири форми домашнього насильства серед яких: фізичне, сексуальне, психологічне та економічне [2]. Так, будь-який вид насильства щодо дітей веде до найрізноманітніших наслідків, але поєднує їх одне – збитки здоров'ю дитини, перешкоджання її оптимальному розвитку чи небезпеку для її життя (рис.1.1.)

Рис. 1.1. Наслідки домашнього насильства

За для ефективного попередження насильства щодо дитини, важливо розуміти його природу та причини виникнення.

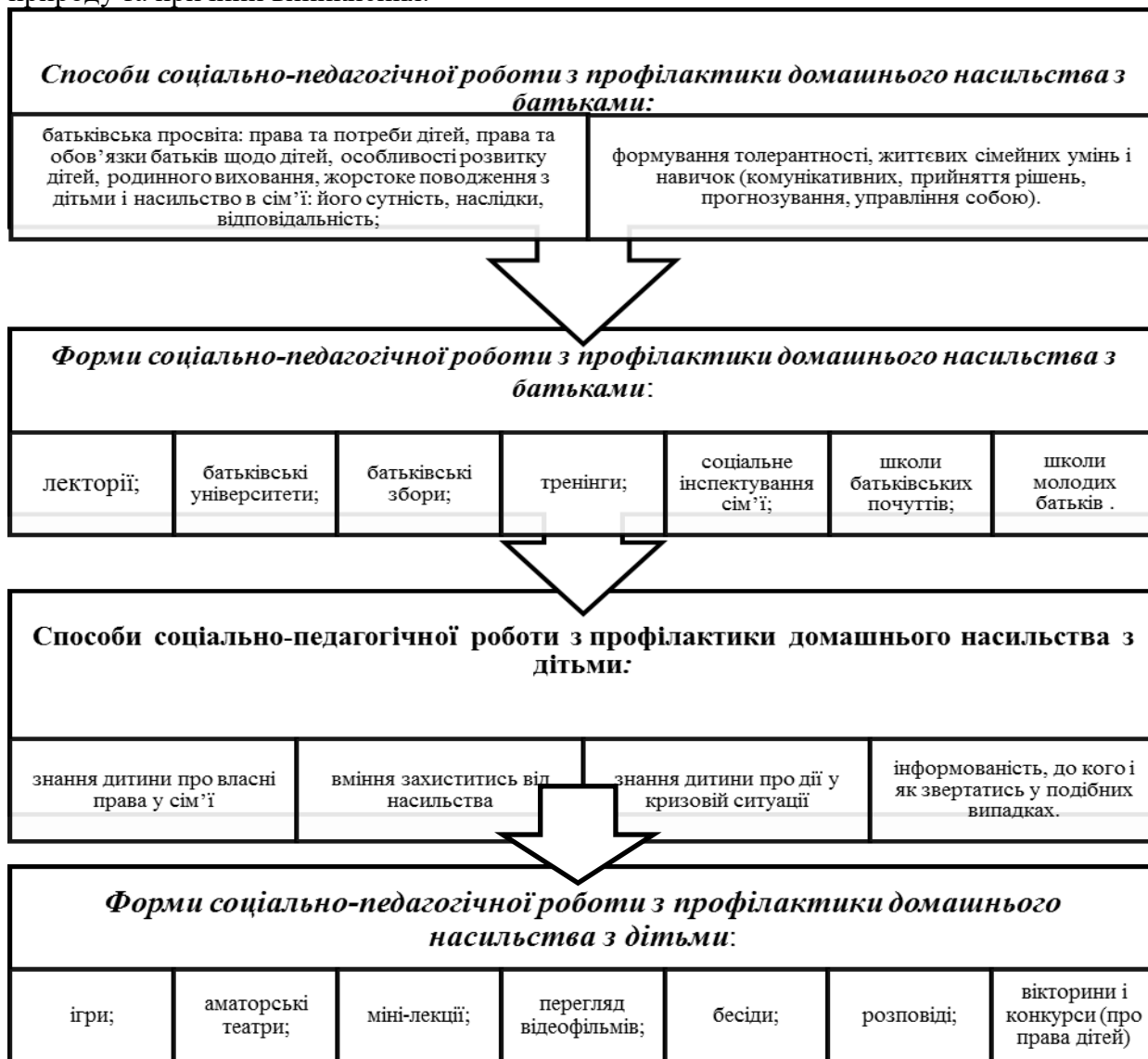

Рис. 1.2. Способи соціально-педагогічної роботи з профілактики домашнього насильства

Серед причин виникнення насильства над дітьми в сім'ї науковці С. Буров, Ю. Онишко, Л. Смилова та М. Ясиновська виділяють наступні: безробіття або низька матеріальна забезпеченість, алкоголізм одного чи обох батьків, самотність або невдалий шлюб, серйозні житлові труднощі, підсилюють напруженість, озлобленість батьків або розчарованість життєвою ситуацією, фізична або психічна перевтома; егоїзм батьків, їх прагнення до розваг; відсутність прив'язаності до дитини, надмірна вимогливість, народження другої дитини, велика кількість дітей, небажане народження дитини (наприклад, як привід і примус до шлюбу), народження дитини з фізичними та психічними вадами, своєрідна поведінка дитини і т. ін. [4, с. 70 – 76].

У своїй діяльності соціальний педагог може використовувати різноманітні соціально-педагогічні способи з соціальної профілактики домашнього насильства.

На нашу думку, соціально-педагогічна робота з профілактики домашнього насильства з батьками та дітьми складається з нижче перерахованих способів (рис. 1.2.).

Отже, соціально-педагогічна робота з профілактики домашнього насильства над дітьми підліткового віку потребує від фахівців високого рівня кваліфікації. Соціально-педагогічну роботу треба здійснювати за такими напрямками: дослідження, з метою висвітлення та документування насильства, його природи, джерел, контексту, виправдання, обсягу та інше; дія або інтервенція з метою знищення коренів насильства, його профілактики та сприяння в побудові нової моралі. Знаючи причини насильства в родині, чинники, які призводять до виникнення домашнього насильства стосовно дітей з боку батьків, соціальний педагог зможе попередити насильство над дитиною.

Список використаної літератури:

1. Журавель Т.В. Соціально-педагогічна робота з профілактики насильства щодо дітей. *Соціальна педагогіка : навч. посібник* / За заг. ред. О. В. Безпалько; авт.-кол. О. В. Безпалько, І. Д. Зверева, Т. Г. Веретенко та ін. Київ: Академвидав, 2013. С. 197–209.
2. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»: від 07.12.2017 № 2229-VIII / Верховна Рада України. Офіц. вид. Київ: Парлам. вид-во, 2017. 3 с.
3. Левченко К.Б. Чи може Україна стати вільною від тілесних покарань дітей. *Безпека життєдіяльності*. 2007. №9. С. 11-19
4. Методичні матеріали для працівників освіти / авт.-упоряд.: С. Буров, Ю. Онишко, Л. Смилова, М. Ясиновська. Київ : Вид. дім „КАЛИТА“, 2007. С. 70 – 76

Науковий керівник: к. пед. н., старший викладач Пакушина Л. З.

А. В. Іщенко

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

КОМПОНЕНТИ ТА КРИТЕРІЇ ФОРМУВАННЯ УСВІДОМЛЕНОГО БАТЬКІВСТВА СТУДЕНТІВ

Сучасний розвиток суспільства в Україні характеризується перетворенням стереотипів репродуктивної поведінки, зміною зразків стосунків сім'ї. Проте, сім'я залишається вагомим інститутом соціалізації особистості. У ній створюються перші уявлення дитини щодо ролей, які повинні виконувати чоловік чи жінка, батько чи матір. Батьківство є відповідальним та усвідомленим тоді, коли материнська і батьківська любов, піклування є запорукою та основною умовою психічного, духовно та фізичного розвитку дитини. Адже, самопочуття дитини характеризується задоволенням найголовніших сімейних потреб: любові та довіри, самостійності, самоствердження та визнання.

Дослідженню підготовки молоді до виконання ролей батька/матері присвячено велику кількість робіт, як вітчизняних так і зарубіжних учених. У наукових дослідженнях Л. Бунінох, Т. Веретенко, Е. Ейдемиллера, Р. Овчарової, В. Сатир, І. Томаржевської, Н. Шевченко визначено певні особливості усвідомленого батьківства. Проте, ще й досі недостатньо чітко окресленими залишаються складові та компоненти процесу формування усвідомленого батьківства молоді.